

университета имени В.И. Вернадского. Серия: Экономика и управление. – 2011. – Т. 24 (63). № 1. - С. 78-91.

3. Косарев О.И. Методологія бюджетування діяльності підприємств [Текст] / О.И. Косарев, В.М. Волик. – К.: НАУ, 2004. – 96 с.

4. Стецюк П.А. Теорія і практика управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств : монографія / П. А. Стецюк. – К. : ННЦ ІАЕ, 2008. – 386 с.

5. Тархов П. В. Контролінг фінансових результатів сільськогосподарських підприємств / П. В. Тархов, Л. І. Есманова. – Суми : "Мрія-1" ТОВ, 2012. – 138 с.

6. Третьак Н. М. Фінансове забезпечення операційної діяльності агроформувань: сучасний стан та перспективи [Текст] : монографія / Н. М. Третьак ;. – К. : УБС НБУ, 2012. - 182 с.

Исследовано одно из самых эффективных направлений стратегического управления - бюджетирование. Определена сущность процесса бюджетирования, его роль и место в управлении современным предприятием, его функции в системе финансового менеджмента и основные составные части, которые являются программой внедрения бюджетирования. Даны рекомендации по заполнению бюджета расходов субъекта хозяйствования.

Фінансовий менеджмент, планування, бюджетування, контролінг, операційний бюджет.

One of the most effective directions of strategic management – budgeting is explored in the article. Certainly essence of process of budgeting, his role and place in a management a modern enterprise, him functions in the system of management and basic component parts which are the program of introduction of budgeting. Recommendations for completing the budget expenditures entity.

Financial management, planning, budgeting, controlling, operating budget.

УДК 657.471:336.717.063:332.012.324

УПРАВЛІННЯ ТРАНСАКЦІЙНИМИ ВИТРАТАМИ ВЕРТИКАЛЬНО ІНТЕГРОВАНИХ КОРПОРАЦІЙ: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ

В.С. Литвиненко, кандидат економічних наук

Досліджено економічну суть та механізм управління трансакційними витратами вертикально інтегрованих корпорацій. Обґрунтовано доцільність здійснення інвестицій для зниження рівня трансакційних витрат та необхідність забезпечення їх відокремленого

© В.С. Литвиненко, 2014

обліку, аналізу й контролю з метою оптимізації рівня трансакційних витрат.

Вертикальна інтеграція, інвестування, корпорація, облік, трансакційні витрати, управління.

Розвиток економіки України відбувається у напрямі формування експортно-орієнтованої економіки та економіки знань. Під впливом глобалізації відбувається поступове усунення бар'єрів у міжнародній торгівлі та посилення конкуренції з боку транснаціональних компаній на локальних ринках.

Для забезпечення конкурентоспроможності у ключових галузях економіки України відбуваються процеси інтеграції підприємств у корпоративні структури. Особливо це помітно у сільському господарстві, машинобудуванні, харчовій та металургійній галузях. Саме корпорації можуть забезпечити синергетичний ефект від поєднання різних факторів виробництва, акумулювати достатній рівень інвестицій, мінімізувати собівартість продукції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Корпорації домінують в економічному світі, на думку А.Я. Новака, тому, що вони є найпродуктивнішими, найефективнішими виробниками товарів та найкраще організовують збут і обслуговування власної продукції. Переваги корпоративних об'єднань підприємств: мінімізація собівартості продукції за рахунок уніфікації та здешевлення вартості робочої сили та ресурсів; підвищення якості продукції через об'єднання науково-дослідних досягнень; розширення збуту продукції за рахунок об'єднання ринкових можливостей; покращення рівня обслуговування через обмін досвідом і взаємне додавання сервісних точок; укрупнення капіталу, що підвищує можливості експансії та конкурентного витіснення або поглинання.

При цьому дослідник наголошує, що мова йде про «вертикальні» корпорації, тобто, ті, до складу яких повинні входити підприємства, що здатні забезпечити всю вертикаль організаційного, техніко-технологічного, наукового, фінансового процесу виробництва кінцевих споживацьких товарів і послуг – від сировини до готового товару [4].

У сучасних умовах інтеграція вийшла за рамки національних економік та сприяє глобалізації економіки. Знання причинної обумовленості глобалізації як з боку вчених-фахівців з бухгалтерського обліку, так і з боку практикуючих бухгалтерів є обов'язковими. Пов'язано це з тим, що суспільний поділ праці та спеціалізація були, є і до певного періоду часу залишаться основою науково-технічних досягнень. Вони призводять до високих рівнів концентрації виробництва і за рахунок цього – до економії на умовно-постійних витратах, тобто «економії на масштабах». Точне уявлення бухгалтера-професіонала (теоретика і практика) про природу такої економії важливе, тому що ринкова економіка функціонує в умовах невизначеності, обмежених ресурсів та граничної їх корисності. Обмеженість ресурсів стає все загрозливішою [2].

Економія витрат за рахунок ефекту масштабу характерна при горизонтальній інтеграції. При вертикальній інтеграції теж має місце оптимізація витрат, проте природа її дещо інша.

Відомий дослідник Олівер Вільямсон (Williamson, O.E.) наводить кілька теорій, які пояснюють, за яких умов відбувається інтеграція:

1. Теорія панування (окремі люди-агенти прагнуть отримати економічну владу).

2. Влада над ринком (компанія отримує лідерство на ринку, може ним управляти і має переваги над конкурентами).

3. Технологія (необхідно забезпечити ефективне здійснення стадій технологічного процесу).

4. Життєвий цикл (інтеграція є необхідною на певних життєвих стадіях продукту).

5. Економія коштів (мінімізація податкових платежів).

6. Стратегічна поведінка (намагання випередити або нейтралізувати дії конкурента) [1].

І далі О.Вільямсон робить висновок: «хоча я й погоджуюся з фактом існування багатьох чинників, гадаю, що сучасну корпорацію слід переважно сприймати як продукт серії організаційних інновацій, які мали за мету і наслідок економію на трансакційних витратах. Зауважте, я не стверджую, що сучасну корпорацію треба розуміти виключно з таких позицій. Вочевидь тут мали місце інші фактори, з-поміж яких – гонитва за монопольними прибутками, а також технологічні імперативи» [1].

Це твердження дає відповідь на питання про те, чи існують межі вертикальної інтеграції (окрім технологічних). Утворення фірми, а тим більше вертикально інтегрованої компанії дає економію на загальних витратах шляхом трансформації трансакційних витрат незалежних агентів на відкритому ринку, в організаційні усередині фірми. Тому для аналізу природи фірми знадобилося розширити використання поняття контракт (угода) далеко за рамки договору про одиничну купівлю-продаж. Так з'явилася можливість трактувати природу фірми, як проблему вибору оптимальної форми контракту. Різноманіття контрактних положень виводиться з різноманіття трансакційних витрат [3].

Тобто, одним із найефективніших засобів економії трансакційних витрат є здійснення інвестицій для заміни ринкових трансакцій внутрішньофірмовими (вертикальна інтеграція).

Незважаючи на доведену важливість трансакційних витрат у діяльності суб'єктів господарювання, особливо у таких прогресивних як корпорації, не існує ефективної системи управління трансакційними витратами через відсутність достовірних даних бухгалтерського обліку про їх розмір, структуру та динаміку. Дослідженню методики обліку, аналізу і контролю трансакційних витрат присвячені праці таких науковців як О. П. Власенко, П. І. Гайдуцький, Н. В. Гордополова, В. М. Жук, О. В. Замазій, Г. Г. Кірейцев, Н. Т. Лабинцев, І. Г. Панженська, О. М. Петрук, І. Б. Садовська, Ж. М. Ющак та інших.

Метадослідження – вивчення механізмів управління трансакційними витратами вертикально інтегрованих корпорацій та побудова методики відокремленого обліку трансакційних витрат.

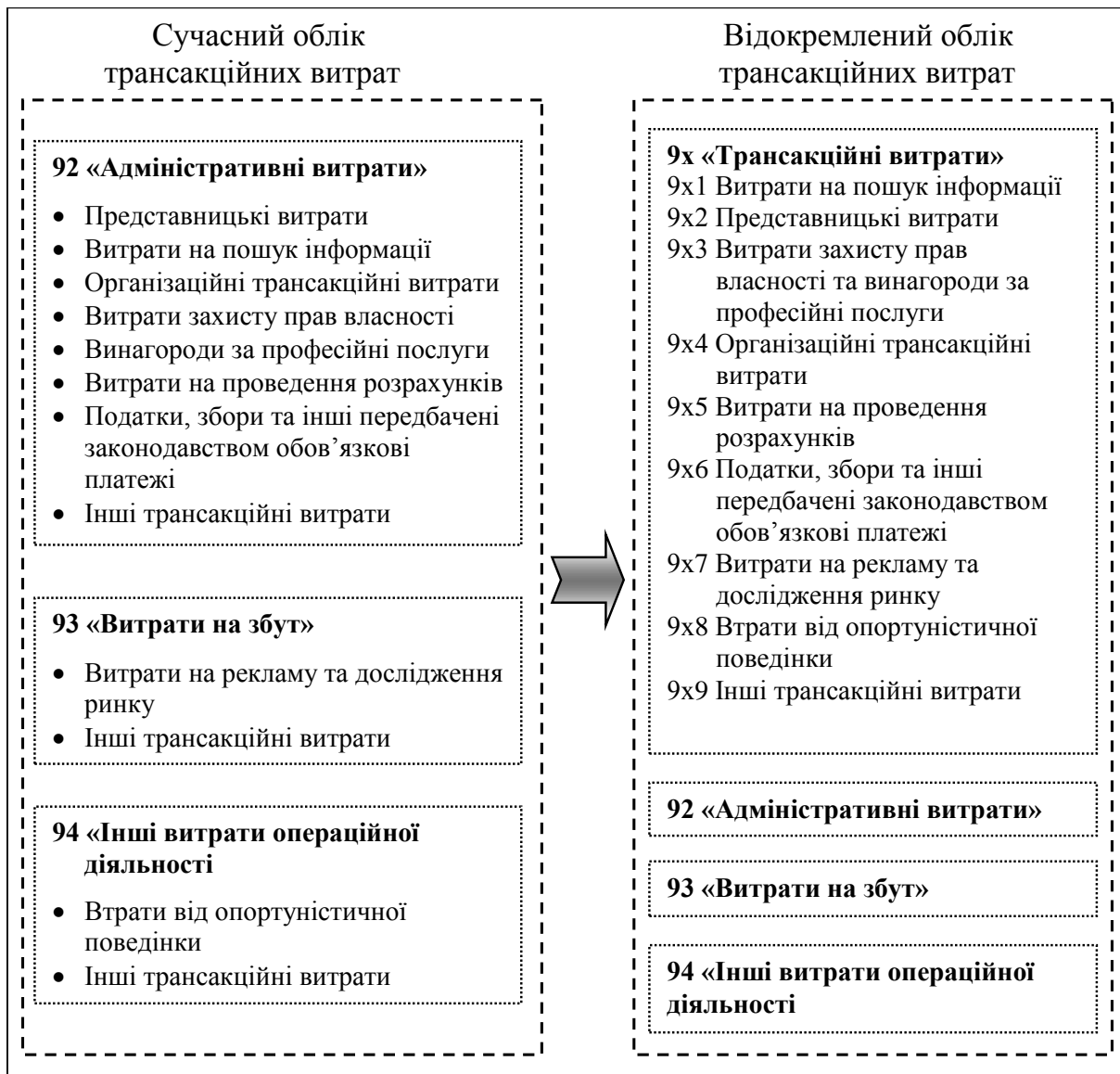
Виклад основного матеріалу. Особлива роль у забезпеченні ефективного управління корпорацією належить обліковому її забезпеченню. Облік створює адекватне до потреб науки, органів державного управління, підприємницьких формувань і людини інституціональне просторово-часове інформаційне середовище, яке завдяки науковій обґрунтованості показників стає середовищем довіри як умови гармонізації економічних відносин та попередження кризових явищ в економіці. Воно сприяє подальшому сталому функціонуванню економіки та її розвитку, що підтверджує факт приналежності обліку до фундаментальних методологічних наук [2].

Облік у корпорації має бути побудований за центрами відповідальності, вирішувати проблеми ефективного функціонування механізму трансфертного ціноутворення, розподілу витрат, доходів і результатів діяльності між підрозділами. Не вирішеною залишається і проблема обліку, аналізу та контролю трансакційних витрат, які складно ідентифікувати у загальній сукупності витрат.

За твердженням О. Вільямсона, бухгалтерські дані, навіть досить деталізовані, часто погано пристосовані до потреб економічної теорії трансакційних витрат. Головна причина полягає в тому, що звичайне розмежування фіксованих та змінних витрат не потрапляє до числа ключових питань. Важливішу роль відіграє розмежування витрат на такі, що піддаються і не піддаються перерозподілу. Ці витрати, в свою чергу, відображають стан специфіки активу [1].

Необхідність забезпечення відокремленого обліку трансакційних витрат стає все більш очевидною. Хоча існують можливості накопичення інформації про трансакційні витрати в межах управлінського або аналітичного обліку з використанням інформаційних технологій, проте, на нашу думку, найдоцільнішим буде запровадження окремого синтетичного рахунка для обліку трансакційних витрат у складі 9 класу рахунків із відповідними субрахунками. У межах цієї статті використаємо умовне позначення цього рахунка 9х «Трансакційні витрати» (див. рисунок).

Рахунок 9х «Трансакційні витрати» має бути активним. За дебетом відбуватиметься нарахування витрат у кореспонденції з кредитом таких рахунків: 20 «Виробничі запаси», 13 «Знос (амортизація) необоротних активів», 66 «Розрахунки за виплатами працівникам», 65 «Розрахунки зі страхування» та ін. Загальна сума витрат, накопичена на дебеті рахунка 9х «Трансакційні витрати», у кінці звітної періоду буде повністю списуватися в дебет рахунку 79 «Фінансові результати».

Відокремлене відображення транзакційних витрат в обліку

Висновки та перспективи подальших досліджень. Існування вертикально інтегрованих корпорацій забезпечується перш за все завдяки економії на транзакційних витратах. Адже на різних етапах виробництва кінцевої продукції вдається замінити ринкові транзакції внутрішньофірмовими. І поки витрати на здійснення внутрішньофірмових транзакцій будуть нижчими за ринкові, доти існують стимули для вертикальної інтеграції.

Високий рівень транзакційних витрат у сучасних умовах господарювання актуалізує потребу відокремленого їх обліку, аналізу та контролю, що покращить інформаційне забезпечення управління витратами вертикально інтегрованих корпорацій.

Відокремлений облік транзакційних витрат дозволить планувати їх рівень, складати бюджет транзакційних витрат та контролювати його виконання, аналізувати рівень та динаміку транзакційних витрат за

підрозділами, а також їх вплив на показники діяльності корпорації у цілому, визначати доцільність і напрями інвестицій.

Список літератури

1. Вільямсон Олівер Е. Економічні інституції капіталізму: Фірми, маркетинг, укладання контрактів / Вільямсон Олівер Е. – К.: Видавництво «Артек», 2001. – 472 с.
2. Кірейцев Г. Вплив глобалізації економіки на розвиток системи обліку в Україні / Г. Кірейцев, В. Литвиненко, Н. Мавріна // Бухгалтерський облік і аудит. – 2014. – №4. – С. 47–53.
3. Кірейцев Г.Г. Сутність трансакційних витрат та вплив на їх мінімізацію інвестиційної діяльності / Г.Г. Кірейцев, В.С. Литвиненко, С.С. Стоянова-Коваль // Економіка АПК. – 2011. – №8. – С. 145-153.
4. Новак А.Я. Як підняти українську економіку: монографія / А.Я. Новак. – [4-е вид., доп.] – К.: ТОВ «Інпрес», 2013. – 400 с.

Исследованы экономическая сущность и механизм управления трансакционными издержками вертикально интегрированных корпораций. Обоснована целесообразность вложения инвестиций для снижения уровня трансакционных издержек и необходимость обеспечения отдельного их учета, анализа и контроля с целью оптимизации уровня трансакционных издержек.

Вертикальная интеграция, инвестирование, корпорация, учет, трансакционные издержки, управление.

Researched the economic substance and the mechanism of management transaction costs of vertically integrated corporations. Substantiated the necessity of investments to reduce transaction costs and the need to separate their accounting, analysis and control to optimize the level of transaction costs.

Vertical integration, investment, corporation, accounting, transaction costs, management.

УДК 347.27:631.11

ЕКСПЕРТНА ГРОШОВА ОЦІНКА ПРЕДМЕТІВ ІПОТЕКИ ПРИ КРЕДИТУВАННІ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

О. Б. Жарікова, кандидат економічних наук

Досліджено методи визначення експертної грошової оцінки предметів іпотеки при кредитуванні в аграрному секторі економіки на основі моделі «Український лан» та новоствореної методики «Земельна

© О.Б. Жарікова 2014